

Z besedo svoje moči nosi vse (Heb 1,3)¹

Besede naslova predavanja so del uvoda v Pismo Hebrejcem, ki obsega prve štiri vrstice in se glasi: “*Velikokrat in na veliko načinov je Bog nekoč govoril očetom po prerokih, v teh dneh poslednjega časa pa nam je spregovoril po Sinu. Njega je postavil za dediča vsega in po njem je tudi ustvaril svetove. On je odsvit njegovega veličastva in odtis njegovega obstoja, z besedo svoje moči nosi vse. Potem ko je urešničil očiščenje od grehov, je v nebesih sedel na desno veličastja. Postal je toliko višji od angelov, kolikor odličnejše ime od njihovega je dobil.*”

Zakaj pisec pisma na začetku Jezusa postavlja v kozmične razsežnosti? Odgovor na to vprašanje najdemo le v celoti svetopisemskega razodetja. Jezus je višek Božjega razodetja in prinaša obljubo zmage milosti nad krivdo, življenja v poveličanem stanju nad smrtjo. Toda nič tega ne bi bilo mogoče, če Bog ne bi bil Prvi in Zadnji, Alfa in Omega vsega bivajočega in torej tudi celotnega našega življenja. Jezus je ključ do popolnega smisla življenja in usode vsakega posameznika. Jezus je Maziljenec, Gospod, Sin človekov, Božji Sin samo in vedno v razmerju do končnega pomena sveta in človeka. To velja za njegovo naravo in poslanstvo v nebesih in na zemlji. Vsi spisi Nove zaveze temeljijo na tem spoznanju in prepričanju, čeprav večina teologije ne razvije do kozmičnih razsežnosti. Pisci Nove zaveze so stali pred zelo težko nalogo, da ljudem helenistične kulture, ki so za predstavo o Bogu in Mesiji razvili abstraktne in absolutne kategorije, človeka pa razlagajo iz izkušnje o njem samem, oznanijo kozmičnega Kristusa, ki je do skraj-

nosti ponizhan na križu in tam tudi umre, a obstaja od vekov, utemeljuje obstoj in smisel vsega stvarstva, je eno s samim Stvarnikom in vstane od mrtvih, da bi vsi živeli po njem. Razlaga o naravi in pomenu Kristusovega odrešilnega dela je odvisna od razlage Boga v celoti. Prolog v Pismo Hebrejcem še bolj kakor prolog v Janezov evangelij izpostavi enotnost in nepretrganost Božjega razodetja.

Ta celostna perspektiva odpira pogled v vse smeri. Bog se je na različne načine razodeval v preteklosti, “v teh dneh poslednjega časa pa nam je spregovoril po Sinu”; to torej pomeni enkratno in končno razodetje. Preroki v preteklosti se niso motili, saj jih je navdihoval Bog. Toda bili so človeški posredniki Božjega razodetja, zato noben njihov nastop ni dokončen in popoln. Edinstveno in dokončno razodetje po Božjem Sinu je vrhunec zgodovine odrešenja, ki jo določa skrivnost in večkrat skriti Božji načrt, zato ga v nobenem pogledu ne kaže dojemati kot izoliran zgodovinski dogodek. Edinstvenost in dokončnost razodetja po Jezusu Kristusu teologa Pisma Hebrejcem in številne druge prve kristjane tako prevzame, da se težko znebijo vtisa, da je z dokončno stopnjo razodetja nastopil tudi konec časov. Vtis o polnosti vsebine razodetja tako v nekem smislu zabriše razsežnost časa. Pismo ne govori s stališča časovne zaporednosti, temveč pod vtisom dokončnosti in polnosti razodetja, ki je hkrati polnost stvarjenja, dokončne manifestacije Božje moči. Božji Sin je “odsvit (*apódugasma*) njegovega veličastva in odtis njegovega obstoja, z besedo svoje moči nosi vse”. Moč, ki

je lastna Bogu in Božjemu Sinu, odseva Božjo svetlobo, popolnost, svetost. Ta moč seveda presega tudi slavo angelov, saj ti ne morejo delovati brez pobude Božje moči in oblasti. Za obstoj sveta je potreben Vsemogočni, za odrešenje človeka, ki ječi v stiski sedanjega veka, pa učlovečenje in rodovitno trpljenje Božjega Sina. Nobena druga moč ne more spremeniti podobe človeka tega sveta. S popolnim razodetjem kozmične Božje moči v osebi Jezusa Kristusa se razblini predstava o strahu pred neskončno močjo, ker ta ne nastopa v vlogi tirana, temveč v vlogi rešitelja, ki se sam preda mogočnim tega sveta, ki ob njem doživijo svojo zadnjo izgubo in se morda rešijo, če sledijo moči njegove miline, milosti, odpuščanja, sprave, nove stvaritve duše, popolne duhovne spojitve z močjo Božje svetosti.

Uvod v pismo Hebrejcem zelo posrečeno razgrinja korenine, bivanjske osnove naše zavesti o najvišji avtoriteti, moči in svetosti. V skladu z načelom vzročnosti, analogije vere in naše sposobnosti za ljubezen, zvestobo, sočutje in žrtvovanje lahko govorimo o strukturnih elementih ali kategorijah same biti. Pomen, ki se tiče samih korenin našega bitja, očitno predstavlja neko čustveno stanje v našem bitju, ki se prebudi, ko se je dotakne moč Božjega navdiha in jo obdari s svojo svetostjo. Božja moč nas lahko naglasi za razumevanje paradoksa notranje zveze med manifestacijo Božje moči in pozicije popolne nemoči v zunanjem svetu, ker ljubezen in druge kreposti niso samo čustveni vzgibi, temveč spadajo v samo strukturo našega bitja. Moč ljubezni do skrajnih oblik žrtvovanja seveda po definiciji vključuje etične kvalitete, torej ne more biti nevtralna. Če obstaja, soustvarja svet; če se sprevrže v svoje nasprotje, ga ruši. Zato je mogoče, da besedo "moč" uporabljamo na vseh področjih našega zaznavanja resničnosti: na področju fizikalnih danosti, v sociologiji, v psihologiji itd. Iz etičnih razlogov to besedo na vseh področjih

zaznavamo v pozitivnem in v negativnem smislu, pač glede na način manifestacije moči. Samoumevno se zdi, da je najvišje bitje tudi najvišje dobro, zato Božja moč sploh ne more biti negativna, rušilna. Rušilna se lahko zdi le tistemu, ki je sam rušilen in ima napačna pričakovanja, tistemu, ki bi samo strukturo sveta želel prilagoditi svojim zgrešenim pričakovanjem. V tem je bistvo sile greha, zakrknjenosti, upornosti. Božji odgovor v tem primeru ne more biti drugo kakor rušenje z namenom, da se ponovno vzpostavi red Božjega stvarstva, ki je rezultat Božje moči in svetosti.

Razmerje med Božjo močjo, prizanesljivostjo in milostjo kazni je sijajno opisano v Knjigi modrosti (II,21-12,22) s patosom navdušenosti:

*Tvoja silna moč je namreč zmeraj pri tebi.
Kdo se bo ustavljal moči tvoje roke?*

*Kakor drobcena utež na tehtnici je pred
teboj ves svet,
kakor kaplja jutranje rose, ki se spusti na
zemljo.*

*Vendar si z vsemi usmiljen, ker moreš vse,
ljudem pa grehe odpuščaš zato, da bi se
spreobrnili.*

*Kajti ljubiš vse, kar je,
nič od tega, kar si naredil, ti ni zoprno,
saj tega, kar bi sovražil, ne bi bil ustvaril.
In kako bi kaj moglo obstajati, ako ti ne bi
hotel,*

*in kako bi se moglo obdržati, česar ti ne bi
poklical?*

*Toda ti prizanašaš vsemu,
ker je tvoje, Gospodar, ljubitelj življenja.
Tvoj neminljivi duh je namreč v vsem.*

*Zato tiste, ki padajo, kaznuješ po malem.
Opozarjaš jih, v čem so grešili, in opominjaš,
naj se odvrnejo od hudobije in verujejo vate,
Gospod.*

*Vesoljstvu vladaš pravično, ker si pravičen,
in da bi obsodil koga, ki ne zasluži kazni,*

imaš za nezdružljivo s svojo močjo.

*Počelo pravičnosti je namreč tvoja moč
in to, da vsemu gospoduješ, stori, da vsemu
prizanaš.*

*Svojo moč namreč razkazuje tisti,
v katerega nesporno oblast ljudje ne verjamejo.
Tak celo tistim, ki se ga bojijo, očita
predrznost.*

*Ti pa si gospodar moči, zato sodiš milo
in nas vodiš z veliko prizanesljivostjo.*

Zakaj kadar koli hočeš, ti je mogoče.

*S takim ravnanjem si svoje ljudstvo poučil,
da mora pravični biti prijatelj ljudi.*

*Svojim otrokom vlivaš veliko upanje,
ker daješ po grehu čas za kesanje.*

*Če si torej sovražnike svojih otrok, take, ki
so zaslužili smrt,*

*tako prizanesljivo in razumevajoče kaznoval,
da si jim dal celo čas in priložnost, da se
odvrnejo od zla,*

*kako si šele natančno sodil svoje sinove,
katerih očetom si prisegel in se zavezal,
da boš izpolnil veličastne obljube.*

*Naše sovražnike torej zato tepeš zmerno, ker
vzgajaš nas,*

*da bi mislili na tvojo dobroto, kadar sodimo,
in da bi pričakovali tvoje usmiljenje, kadar
smo sojeni.*

Samo na bivanjski, ontološki osnovi je mogoče razrešiti konflikt, ki ga človek lahko vidi v razmerju med Božjo močjo, pravičnostjo in ljubeznijo. Anselm Canterburyški je npr. ta konflikt dojemal kot nekaj, kar na nivoju razuma ni razrešljivo, zato naivno Bogu pripisuje iznajdljivost, da nekako razreši konflikt med zahtevo pravičnosti in obljubo usmiljenja. Na ontološki ravni druge možnosti sprave ni, kakor da ljubezen, usmiljenje sovпада s postavko pravičnosti, in obrnjeno, da je lahko resnična. Moč in zahteva pravičnosti morata doseči popolno bivanjsko edinstvo z ljubeznijo, da bi se lahko izognila nepravičnosti, ki ruši same temelje bivajočega.

Te skrivnostne vzajemnosti seveda ni mogoče reševati na formalni, abstraktni, juridični, torej zgolj intelektualni ravni. Ljubezen ne more delovati, če bi jo razumeli le kot neke vrste dodatek, ali celo nasprotje moči. Moč, pravičnost in ljubezen lahko delujejo le ob upoštevanju, ob spoju univerzalnega zakona in konkretne situacije v vsakem konkretnem življenjskem izzivu. Že v ljudski govorici pravimo, da to stori ljubezen; toda ta nima druge možnosti, kakor da se zgodi ob zlitju vseh postavk na bivanjski, ontološki ravni, torej v vsaki individualni situaciji. Potrebna je torej popolna notranja skladnost, kakršno lahko domnevamo, slutimo, čutimo in skrivnostno okusimo v razmerju do Božjega Sina, ki je Bog, pa zaradi učlovečenja, žrtvovanja ni prenehal biti Bog. Zato mi za resnično bivanje nimamo druge možnosti, kakor da posnemamo njega ob stalnem vključevanju v vesoljno simfonijo Božje moči, pravičnosti in ljubezni. Božja moč je identična z zakonom vsega bivajočega, torej edino resnično okolje za naše bitje in žitje.

Znano je, da je Hegel na začetku svoje filozofske poti preizkusil svoj razum in svojo intuicijo na pojmu ljubezni. Pri tem je nehote doživel usoden brodolom, saj je svojo intuicijo o ljubezni spustil na raven dialektike, ki ljubezen določa kot proces ločevanja in združevanja. V tem procesu se sprošča moč volje po združevanju, ki vodi v bolj ali manj kritično stanje nevroze. Na analitični, eksperimentalni ravni ni izhoda iz tega položaja, a je možen na bivanjski ravni, če omejeno, ustvarjeno bitje postane "odsvit njegovega veličastva in odtis njegovega obstoja, ki z besedo svoje moči nosi vse". To je možno ob srečanju na najgloblji bivanjski ravni, popolni usklajenosti med božjim in človeškim, ki je ustvarjeno po Božji podobi. Ljubezen, sočutje, usmiljenje, žrtvovanje so načini bivanja v dejanskem stanju življenja in predstavljajo moč, ki giblje živ-

ljenje. Če je za ljubezen značilna moč združevanja ločenega, se zgodi zato, ker je njen model prvobitna edinost, ki je vir vseh edivosti. Ločitev ali ločevanje je naša neizbežna izkušnja. Očitno je, da je najbolj usodna ločitev od nas samih, od našega lastnega bivanja, ker se ločujemo od vira našega bivanja; posledica pa je hkratna ločitev od drugih, vse večja odtujenost, strah in nevroza. Ljubezen do Boga, do izvora našega bivanja, in do katerega koli drugega človeškega bitja, je možna, ko dosežemo stanje harmonične individualnosti, ko smo sami v sebi popolno središče moči, pravičnosti in ljubezni. Takrat se zgodi neverjetno za racionalno dojetje: individualna oseba je hkrati popolnoma ločena oseba od drugih oseb in nosilka najmočnejše ljubezni. Ko se je Božji Sin ločil od Očeta, da je postal človek, se je dejavno pokazala moč ljubezni v območju troedinega Boga in v območju vesoljnega človeštva, ki tiči v stanju odtujenosti, ki v svoji biti nosi hrepenenje po združitvi z izvorom življenja, iz katerega izhaja. V tem skrivnostnem dogajanju moči ljubezni v razmerju med avtonomnimi osebami se kaže edinstvena veličina razodetja, s tem pa tudi superiornost krščanstva nad vsemi drugimi religijami.

V tej luči se kaže pravi problem Nietzschejeve teze o življenju kot volji do moči. Volja do moči pravzaprav ne pomeni niti volje niti moči, pač pa označuje dinamiko lastnega dojetja življenja, ki kaže dinamiko preseganja samega sebe in preseganje notranje

ter zunanje rezistence. Pritrjevanje lastnemu bitju manifestira moč volje po preseganju vsega, kar nasprotuje bitju, torej neskončno hrepenenje po Bitju, ki utemeljuje vsa bitja v razmerju. Človeška oseba je toliko bolj popolna, kolikor bolj ji uspe doseči ravnovesje v razmerju z drugimi nosilci moči, z drugimi osebami. Moč bivanja je popolna, ko je popolna osredotočenost na lastno bitje, zavedanje o samem sebi, ker to vključuje pravo razmerje do drugih. Personalistična osnova doživljanja življenja omogoča razumevanje skrivnosti odpuščanja, ki izraža moč Božje milosti, ki premaga odtujenost in ustvarja novo edinost z izvorom edivosti. Božji Sin se žrtvuje, da ustvari spravo med odtujenimi ljudmi, ker moči za takšno dejanje nima nihče drug kakor Bog. Pavel je med vsemi najbolj poudaril, da je Kristus z daritvijo na križu dosegel to, kar je na videz nepravilno in nelogično: opravičenje krivičnega človeka. Bog stori takšno nelogičnost, ker je to dejanje edino zares pravo, pravično. Če je ustvaril svet za bivanje v svetosti, harmoniji, ne more pristati na stanje odtujenosti, ne-bivanje. Toda iz stanja odtujenosti, krivde, se človek ne more rešiti sam. Moč odpuščanja, opravičenja, posvečenja, je torej najveličastnejše znamenje Božje moči, pravičnosti in ljubezni.

-
- i. Predavanje na srečanju članov Slovenskega bibličnega gibanja v Ljubljani, Zavod sv. Stanislava, 11. november 2006.